

měla slušnou a kritickou úroveň; útoky mluvčího skupiny Stříbrného — od něhož se odloučil již zjevně Gajda — nemohly na tom ničeho měniti.

V opozičním táboře jest vše při starém. Akce o katolický blok se nedaří; v ludové straně zápasí duch slovenský s duchem Tukovým; německá křesťansko-sociální strana p. Mayr-Hartinga má ctižádost strhnouti na sebe vedení německého politického nacionalismu a chtěla by i katolickému bloku, jehož jest horlivým zastáncem, vtisknouti tendenci ostře opoziční. Není divu, když čl. lidovci nechťejí vystoupiti ze své rezervy, a chtějí-li míti zaručeno, že katolický blok bude státní na platformě státní politiky. — Komunistická strana pomalu žije trávíc svoji podstatu. Sbírkáření na záchranu »Rudého Práva« trpí úbytěmi a veškeré konference komunistické strany ukazují, že pokus o bolševisaci, představu, aktivisaci strany se nejen nezdařil a vedl k úplnému jejímu podlomení. Německý nacionalismus dostal injekci sokolským sletem v Chebu. Tamější německé strany vydaly projev, aby chebští Němci v ten den vytáhli z města na výlety, aby tak jen prázdné chodníky a zavřená okna vítala nevítané české hosty. S blížícím se létem, kdy jest sháňka po thematech, jest německý nacionalismus povděčen za takovou vzpruhu, za to má-li o čem psát. Jest tu zratelná snaha vyvolat znovu vlnu nacionální intolerance, a tu diskuse o německých zvukových filmech, o případu Novotné atd. jsou vítanou příležitostí. Což teprve sokolský slet v Chebu? Na druhé straně jest nutno vítati, že počal vycházeti »Národnostní obzor«, který seskupuje vážné pracovníky, kteří teoreticky i prakticky chtějí pracovati k národnostnímu sblížení. — Tato vlna německého nacionalismu, kterou podporuje svým tiskem p. Mayr-Harting, aby působil obtíže majoritě, která ho nevzala mezi sebe, má zakrýt také určité nesnáze mezi německými nacionalistickými stranami. Dostaly se totiž do slepé uličky a hledají nyní východisko. Ústup pak zakrývají radikální nacionální toninou. — Svaz německé samosprávy na své valné hromadě v Chomutově odmítl novelu, která má dáti nový základ finančnímu hospodaření samosprávy; zajímavo jest také, že Svaz německých samosprávných korporací vzhledem k rušivému postupu komunistických zástupců škrtnul komunistické členy představenstva.

Ve sporu o historicko-právní titul pražské university pronesl své slovo akademické senát university Karlovy, který odmítl požadavek akademického senátu německé university za zrušení zákona universitního z r. 1920.

Širší veřejnost zajímala hodně aféra podplukovníka Dr. A. Dvořáka. Nejen spisovatelskou osobou, ale hlavně deliktem, pro jehož podezření byl zatčen: osvobození při odvozech za úplatky. To jest věc, na kterou jest veřejně mínění velmi citlivé. I ministr národní obrany Viškovský promluvil o tomto případě v branném výboru. Pplk. Dvořák i major Peták byli propuštěni na svobodu, posléze pak suspendováni. Pronikly zprávy, že i do tohoto případu zasáhla politika. I z tohoto důvodu, hlavně pak pro ukliďnění veřejného mínění jest si přátí, aby celá aféra byla skoncována co nejdříve a se vši bezohledností.

V. Gutwirth.

## B. ZAHRANIČNÍ.

*Likvidace války: »nový plán« v činnosti, »mobilisační« půjčka, vyklizení Porýnska, ratifikace východoreparačních dohod. — Briandovo memorandum a Loucheurova cesta. — Krise v Anglii a v Německu. — Rakouské odzbrojení. — Mussolini a Grandi.*

Koncem května vstoupil v činnost *nový reparační plán* podle sepsání Youngova, byly zrušeny instituce, doprovázející plán Dawesův, i reparační komise, byly zničeny obligace německého dluhu podle platebního stavu z roku 1921 a byl dán rozkaz k vyklizování posledního pásma porýnského. Současně ratifikovaly parlamenty příslušných států »východoreparační« dohody. Likvidace války vstoupila tedy do závěrečného stadia. Nejpříznačnějším momentem nové situace mezi reparačními věřiteli a dlužníky je zřízení *Banky pro mezinárodní platy* se sídlem v Basileji, která převzala v podstatě funkce reparační komise i generálního agenta. Pro Německo má rozhodující význam vedle efektivního

snížení platů o dobrých 20% znovunabytí plně finanční i politické svrchovanosti, pro věřitele a zejména pro Francii má cenu konsolidace německého válečného dluhu, proměna větší části půjčky v normální obchodní dluh, nechráněný žádnou převodní klausulí, a mobilisace první tranche *mezinárodní půjčkou v obnosu 300 mil. dolarů*, připadajících v prvé řadě ve prospěch zpusťoveného území francouzského. Modalita této půjčky budou v těchto dnech přesně stanoveny správní radou reparační banky a úpisy rozděleny na hlavní kapitálové země starého i nového světa. Nepochybuje se, že půjčka bude značně přepsána. *Vyklizení Porýnska* děje se přesně podle smluveného programu a posledního června opustí poslední francouzský voják německou půdu. Vláda Tardieuova dbala, aby Francie nemohla býti obviňována z malicherného šikanování; jakmile Německo splnilo v Haagu smluvené předpoklady, odvedlo příslušné obligace a přijalo příslušné zákony, zahájilo se vyklizování a provádí se nyní s urychlením. Nějaký čas znepokojoval stav německých opevnění, která ještě nebyla úplně zničena ve smyslu čl. 42. mírové smlouvy versailleské na levém břehu Rýna, ale i po té stránce dospělo se k uspokojivým výsledkům. Od polovice tohoto roku bude Německo zas úplně volné, vázáno pouze trvale platnými závazky z mírové smlouvy. — *Haagské úmluvy*, definitivně textované v Paříži, byly předloženy v Praze, v Pešti i v Bukurešti parlamentům, v Jugoslavii je ovšem ratifikoval král. U nás vznikla nedorozuměním jistá polemika následkem toho, že první smlouva, týkající se čl. platů z titulu tak zv. osvobozovacího příspěvku, byla *ratifikována prezidentem* předem. Nebyl tu však úmysl vyhnouti se ratifikaci parlamentu v celém komplexu těchto velmi významných a dosavadní situaci namnoze silně modifikujících textů, naše »reparační« smlouva byla ratifikována zvláště jen z důvodu naléhavosti jejího vyřízení a proto, že právě při ní šlo zřejmě jen o starý závazek opravený k lepšímu, nezatažující tedy stát žádnými novými břemeny. Československá vláda zdržovala právě tím, že neratifikovala svůj příspěvek k finanční likvidaci války, uvedení celého Youngova plánu v život z toho důvodu, že v Haagu nebyly definitivně vyřízeny otázky nás interesující, zejména otázka optantská. Teprve když dodatečným jednáním v Paříži podařilo se dospěti k pevným smlouvám, mohla býti s naší strany cesta k likvidaci otevřena. Právě proto vláda neváhala déle a dala ratifikovati smlouvu prezidentem, aby lhůty, v Haagu smluvené, zejména vypsání mobilisační půjčky, vyklizení Porýnska atd., mohly býti dodrženy. Celý obsah likvidačních dohod byl pak znovu do parlamentu uveden (původně referoval ministr Beneš již v lednu po konferenci haagské) a zde důkladně prodiskutován a schválen. Je přirozeno, že všechny strany nebyly s výsledkem díla, které musilo býti kompromisní, stejně spokojeny, ale celkem nemohl se nikdo ubrániti uznání, že jde tu o *historické dílo*, v němž je investována nesmírná práce deseti let, které uzavírá úspěšné válečné období a upravuje půdu nové éře v naší oblasti. Jednání a kritika v parlamentech obou stran, v parlamentech malodohodových a v parlamentu maďarském se doplňují, zde se vytýká, co tam se může chválit a naopak. U nás se nese těžce zejména ta okolnost, že maďarští optantští velkostatkáři jsou přece jen lépe odškodňováni nežli domácí občané a že naše pozemková reforma přece jen byla projednávána na mezinárodním fóru. Na druhé straně v Maďarsku mohou si zas stěžovati, že musí k vůli odškodnění magnátských držitelů půdy v odstoupených územích platiti reparace až do roku 1966. Projednávání sporu, který se opíral o určité články mírové smlouvy na fóru mezinárodním, nebylo možno se vyhnouti; nám mohlo jíti jenom o to, aby nám nebylo zabráněno provésti pozemkovou reformu v plném rozsahu a abychom nemusili platiti optantům zvláštní náhradu. To se také v plném rozsahu podařilo. *Dostanou-li optantští velkostatkáři za vyvlastněnou půdu více nežli naši příslušníci, nedostanou to z československých peněz*, takže my na tom nemáme zájmu. Jde nyní o to, aby po rozřešení tohoto vleklého sporu zavládl mezi Maďarskem a jeho sousedy nový poměr, založený konečně na uznání daného stavu. Haagsko-pařížským vyrovnáním s námi uznalo Maďarsko implicity platnost mírové smlouvy trianonské, proti níž stále protestuje, i nyní zas u příležitosti desátého výročí. Národní státy nástupné nemají nepřátelských úmyslů vůči Maďarsku, *nemohou pouze připustiti obnovu jeho imperialismu*, trvají na tom, aby se spokojilo se svým vlastním národním územím. Menšiny jsou při tom nutně zlo střední Evropy, jejich situace ve všech státech může se však upravit uspokojivým

způsobem tak, aby nebylo nejmenšího důvodu ke stížnostem. Potom bylo by možno přikročiti ke *konstruktivnímu dílu* nové kooperace států zeměpisně i celým historickým vývojem na sebe odkázaných, což by při plném zachování samostatnosti každého dílu vedlo k jednotě, materiálně i kulturně prospěšně všem.

Úsilí o takovéto *sjednocení a harmonickou spolupráci mezi jednotlivými národy evropskými* je vůbec charakteristickým rysem doby a dostalo se mu oficiálního výrazu pamětním spisem a dotazníkem, který právě adresoval 27 vládám francouzský ministr zahraničních věcí *Aristide Briand*. Francouzská politika vychází z toho pochopení, že nyní, kdy válka je ve všech svých důsledcích definitivně likvidována a politika států před dvanácti lety poražených může se rozvíjeti zase bez všeho omezení podle svých vlastních drah, je třeba postarat se od počátku o jisté usměrnění těchto samostatných tendencí, které by musily, kdyby se jim ponechalo času státi se zas divergentními, dříve či později vésti k novým srážkám. Briand chce podchytit situaci, využítkovat všeobecné dobré vůle, která ještě zavládá po smířlivém vyřízení starých problémů, nežli nám přerostou přes hlavu problémy nové. Vypracovat konkrétní plán takové evropské spolupráce nebo dokonce organizace je ovšem těžší nežli nadhodit pouhou myšlenku. Briandovou zásluhou jest, že *převedel věc ze sféry ideologické do sféry politické*, že přinutil evropské vlády a národy, aby se jí prakticky zabývaly. Vše další musí být ponecháno času a šťastným příležitostem. Zatím nelze se divit, že Briand omezil se na pouhé všeobecnosti a že šetří úzkostlivě daných poměrů. Kdyby chtěl příliš předbíhati, nepočínal by si již jako státník, nýbrž zas jen jako ideolog. Takový průkopník myšlenky, jakým je *Coudenhove-Kalergi*, může lehce načrtnout celou osnovu evropské federální ústavy, Briand může zatím jen navrhnouti užší organizaci v rámci Společnosti národů a na podkladě platných smluv. Positivnost práce Briandovy vyvolává ovšem na druhé straně podezření, že jde tu vlastně zas jen o nové vydání staré francouzské snahy zajistit si *bezpečnost* svých výbojů solidaritou ostatních států a izolací bývalých poražených. Jest přirozeno, že ve Francii je skutečně vyhlídka na bezpečnost míru největším důvodem přijetí panevropských myšlenek. Tardieu a jeho nacionalistický kabinet drží právě proto Brianda, který prošel již šesti vládami, že mír a světová organizace je nejlepším prostředkem k udržení nynější situace Francie, která jest nesporně v každém ohledu závidění hodná. Ale z toho neplyne, že by tyto myšlenky nebyly užitečné všem, neměly svojí vlastní vnitřní hodnotu, která může přijíti právě tak ku prospěchu jedněm jako druhým. Neboť není pochyby, že *na trvalo nebylo by lze v jednotné evropské organizaci udržeti žádnou nerovnost*, žádné státy menšího práva, žádné jednostranné závazky, založené na mírových smlouvách, vzniklých z porážky a vítězství. Od Locarna vede přímá cesta k Briandovu memorandu, a je-li Německo opravdu upřímně rozhodnuto pokračovati na cestě Stresemannově, jak aspoň také Curtius ujišťuje, nemůže jinak, nežli přiznati se s veškerou sympatií k základní linii nynější oficiální politiky francouzské. Není pochyby, že proti plánům panevropským i v té formě, jak se rozvíjejí v notě Briandově, je možno uvést celou řadu námitek, které se nečerpají jen z úzkých národních interesů té či oné strany. Evropská organizace má v sobě i řadu nebezpečí v *poměru k širší světové organizaci Společnosti národů*. Toho jest si Briand sám dobře vědom a právě proto snaží se udržeti svoji Evropu v co nejtěsnějším styku s organizací ženevskou. Instrukce evropské budou míti sídlo v Ženevě a zasedat současně se zasedáním Rady a Shromáždění Společnosti národů. Je na snadě myšlenka, že plán mohl by se nejprve uskutečnit ve formě jakéhosi regionálního odboru Společnosti národů samé. Ve svých důsledcích je však tím mířeno na něco podstatně odlišného od Společnosti národů. Ta nebude totiž nikdy *federací*, vyšší státní jednotou, pro svou přílišnou obsáhlost a různorodost, zejména anglosaské státy budou zde vždy zaujímat zvláštní posici, žárlivě dbalé své autonomie. Právě proto Francie, která vždy usilovala o vytvoření »*nadstátu*« *přenáší své úsilí na užší pole evropské, kde má nesporně větší vyhlídky.* — Jako vyslanec Briandův podnikl bývalý ministr *Loucheur* studijní cestu střední Evropou, aby se informoval o podmínkách, za nichž by bylo možno přikročiti k práci o hospodářské organizaci právě v této oblasti, která jí má nejnaléhavěji zapotřebí. Ministr Loucheur byl přijat ve všech státech malo-

dohodových i v Maďarsku, jako bývalý předseda východoreparační komise a jako činitel, jehož vliv ve francouzském hospodářství i politice je nesporný, s velikými poctami, jest však jen přirozeno, že nic určitějšího o nějakých středoevropských plánech nelze zatím soudit. Všechny kritiky, které se obracely proti Loucheurovi, byly tudíž předčasně. *Konference Malé Dohody*, která se sejde koncem měsíce na Štrbě, bude mít příležitost zabývat se podněty Loucheurovými i Briandovými a teprve pak pronikne snad něco o směrech, v nichž se zahraniční politika států středoevropských v nejbližší době bude rozvíjet. Malá Dohoda je dávno rozhodnuta ke konstruktivní práci ve střední Evropě, záleží pouze na Maďarsku, zda bude možno takovouto politiku za příznivých předpokladů zahájit. *Cesta ministerského předsedy Bethlena do Londýna* souvisí pravděpodobně s těmito tendencemi. Není pochyby, že Londýn přes všechnu rezervu, kterou sám k organizaci evropské musí zaujímat při světovém rozsahu svého imperia, přispěje rád ke všemu, co může přivést do evropského hospodářství a politiky více pořádku a stability.

Oba největší průmyslové státy evropské, *Anglie a Německo*, procházejí dnes velmi těžkou hospodářskou krizí, která zasahuje mocně i do sféry politické a sociální. Anglie trpí nezaměstnaností již od konce války a toto zlo se přes všechna vládní opatření nelepší, nýbrž naopak stává se světovým a v tomto rozsahu postihuje zas tím intenzivněji státy, založené na mezinárodní výměně služeb a statků. Dělnická vláda v Anglii přišla s vysloveným posláním odstraniti zlo nezaměstnanosti, ale během jednoho roku, co je v úřadě, zvýšil se počet nezaměstnaných o více než půl milionu, takže se již blíží cifře dvou milionů. Je přirozeno, že z toho musilo dojíti ku kritickým záchvatům v parlamentě i v řadách dělnické strany a vlády samotné. Člen radikálního křídla *sir Oswald Mosley* podal návrhy, které by byly podle jeho výpočtu sice pronikavě snížily počet osob, podporovaných v nezaměstnanosti, ale jedině za tu cenu, že by veliké masy starších dělníků byly pensionovány na útraty státu a další desetitisíce mladistvých podrženy déle ve škole a tudíž mimo pracovní trh. Tak nákladné a riskantní zařízení nemohla si ovšem troufat ani dělnická vláda přijmout za své, zvláště když je minoritní a musí tudíž spoléhati na podporu určitých částí opozice. Spor v kabinetu a straně vyhrál však ministerský předseda a ministr *Thomas*, odpovědný za řešení otázek nezaměstnanosti. *Sir Oswald Mosley* vystoupil. Ve sněmovně, kde vláda v poslední době dostávala jen velmi těsné většiny, se její situace valně zkonsoolidovala, poněvadž opozice se lekla své vlastní odvahy. Anglie nemůže si naprosto dovolit za okolností tak choulostivých ještě luxus vnitropolitické krise s novými volbami pochybných výsledků. Celé imperium trpí totiž v těžké době vlnou emancipačních tendencí národů koloniálních a dominiálních, zejména velikým *pvstáním strany Národního kongresu v Indii*. Je třeba sebrati všechny energie, aby se čelilo tomuto nebezpečí, třebaže zatím není pochyby o převaze britské správy a britských zbraní. Ve všech třech anglických stranách jsou rozdílná mínění o methodách, jak čelit nesnázím hospodářského i politického rázu, zejména oživuje starý protiklad ochránářství a liberalismu, který staví proti vůdci strany konservativní *Baldwinovi* silnou opozici pravého křídla (*diehards*), vedenou tiskovými lordy *Beaverbrookem* a *Rothermerem*. — Německo, které po svém vzkříšení americkými půjčkami mělo dlouhý čas vysokou konjunkturu, octlo se nyní ve výrobní krizi náhle, ale za to tím živelnější a intenzivnější. Počet nezaměstnaných obnáší oficielně přes dva miliony a na zimu očekává se katastrofální vlna, která prý číslo zvýší až na pět milionů. Státní rozpočet, který byl teprve nedávno s krajním nátlakem po rozbití jediné nosné parlamentární soustavy velké koalice prosazen vládou zvláštní důvěry *presidenta Hindenburga*, octl se tím znovu v nerovnováze, takže bylo třeba opatření přes tři čtvrti miliardy buď z nových zdrojů nebo úsporami. Poněvadž však daňový šroub již naprosto nelze utahovat, musilo se přikročiti k tak mimořádným opatřením, jako je »nouzová oběť« všech zaměstnanců s pevným platem, zvýšení příspěvků nezaměstnanosti o celé procento, ač předtím *Müller* padl právě pro požadavek čtvrtprocentního zvýšení a radikální škrty v rozpočtu. Zaměstnavatelé a zaměstnanci vstoupili okamžitě ve vážné porady o snížení cen zboží i za cenu oběti dělnictva na mzdách. Proslulá německá organizace a pohotovost se i zde zas osvědčuje. Kabinet *Brüningův*, ačkoli nemá

spolehlivé opory ani na pravo ani na levo a z vlastních sil vládnouti nemůže, je za takovýchto okolností pevnější nežli kdykoli předtím, poněvadž i v Německu si uvědomují jako v Anglii, že dnes není času na vládní krise a že oposice musí nezištně spolupracovat na řešení národních obtíží, jen když se jí k tomu poskytne příležitost.

Ministerský předseda rakouský dr. Schober zjedná si skutečných zásluh o vnitřní konsolidaci země a uklidnění v celé střední Evropě, podaří-li se mu udržeti se v křesle dobu dosti dlouhou, aby provedl, co má v úmyslu a založil určitou věrně rakouskou politickou tradici. Jedním z takových opatření, kterým třeba přiznati význam nejen s hlediska domácího, je nynější zákonná osnova o zákazu nošení zbraní, kterou má býti odstraněno trvalé napjetí mezi vojensky organisovanými Heimwehry a proti nim stojícími sociálně-demokratickými Schutzbundy. Heimwehry těšily se dlouho protekci konservativních vlád rakouských, které nedbaly toho, že se tím dělnictvo zatlačuje do posice přímo protistátní a že se zneklidňuje celé okolí. Tyto branné organizace měly alury zcela fašistické a jen flegmatické povaze rakouského lidu lze děkovati, že nedošlo již častěji k těžkým výbuchům třídního záští a občanské války. Schober, který dokázal, že mu záleží opravdu na uplatnění občanského pořádku a zákonné autority a že není nakloněn žádným dobrodružstvím ani v zahraničí ani ve vnitřní politice, pracuje klidně a soustavně k vymýcení všech přežitků válečné a poválečné psychosy, které ještě v Rakousku zbývají. Bezprostředním podnětem k likvidaci Heimwehrů byly ovšem rady, kterých se Rakousku pro vnitřní odzbrojení dostalo na západě u příležitosti likvidace minulosti. Tyto rady měly namnoze povahu přímé politické podmínky k dosažení větší půjčky. V Rakousku vyvolává úsilí Schoberovo přirozený odpor mezi reakčními živly, k nimž patří i značná část vládnoucí strany křesť. sociální, tento odpor je však lámán cílevědomou energií kancléřovou a podporou, které se mu dostává zas mezi pokrokovějšími živly vládních stran a rozumným chováním soc. demokratické oposice.

Šéf italského státu Mussolini podnikl v poslední době veliké tourné po severní Itálii, kde pronesl řadu v plném slova smyslu plamenných řečí, které, kdyby byly proneseny za jiných okolností a někým jiným, musily by vyvolat přímo válečné nebezpečí. Je však známo, že fašismus pracuje neustálými silnými injekcemi nadšení do širokých mas, aniž měl úmysl proměňovati tuto živou energii ve skutky, spokojuje se pouličními projevy. Mimo to měl-li Mussolini právě nyní zapotřebí zas takto elektrisovat své stoupence, bylo to právě proto, že Itálie jest více nežli kterýkoli jiný stát v hospodářské a finanční tísní. Projevy Duceho měly namnoze ráz hrozeb, průhledně adresovaných sousední Francii, a třebaže tam byl zachován příkladný klid, nemohlo to prospět odstranění stávajících potíží. Aby nepříznivý dojem byl napraven, musil pak ministr zahraničí Grandi promluvit po »tribunovi« Mussoliniovi státnicky. Nabídl Francii formálně příměří v lodních stavbách, pokud nedospěje jednání o aktualitách koloniálních, vedené v přátelském duchu, k dobrému konci.

V prvých dnech červnových byl svět vzrušen zprávou, že náhle vrátil se do Rumunska bývalý korunní princ Carol, zbavený všech nároků zákonem ze dne 4. ledna 1926. Ukázalo se, že neběží o žádný atentát na ústavu a násilný pokus o státní převrat, nýbrž o změnu režimu v královské rodině i ve vládě důkladně připravenou. Ministerský předseda Maniu přišel sám prince na letiště uvítat a nemohlo býti nejmenší pochyby, že armáda i široká veřejnost návrat vše vítají. Demisse vlády byla ryze formální, aby slavnostní akt reinstalace mohl býti proveden bezvadně a kráľi poskytla se příležitost ukázat dobrou vůli o vládu všenárodní. Podle mocenských poměrů v zemi nezbylo však než ustavit opět vládu selsko-národní pod vedením Maniovým. Celková politická linie, zejména zahraniční, se nezmění.

*Dr. Rudolf Procházka.*

## LITERATURA.

GUIDO DE RUGGIERO: DĚJINY EVROPSKÉHO LIBERALISMU. Sbírkou »Politická Knihovna« řada II., kniha X. Nákladem »Orbis« v Praze 1929. Stran 515 za Kč 70.—.

Autor, mladý italský filosof, přítel a spolupracovník Benedetta Croceho, vytkl si v přítomném